

ئەو كچە ناوى ئەنفال بۇو !

عومهه مهه د

۲۳/۱۲/۲۰۱۶ - سلیمانی

گهشت بو کوریمی و ریکهوتیکی گرنگ :

روزی ۲۸/۸/۱۳۰۲ سه ردانی گوندی کوریمیم کرد له ناوچه‌ی بادینان، ئه و رۆژه يادی کۆمه‌لکوژی پیاوان و گەنغانی گوندەکە يان بوبو، كە له قۇناغى ھەشتى ئەنفالدا دواي ئەوهى خەلکى گوندی کوریمی و ھەندىك كەسى گوندی چەلکى بە ڙن و پیاوومە خۆيان رادەستى يەكه يەكى سوپا كرد، زۆرى نېبرد كە دوو ئەفسەر ۳۳ پیاويان لە ڙن و مەندالەكان جياكىدەوەو ۲۰۰ مەترىك خوارتر لە زىدى خۆياندا گولله بارانيان كردن. بەپىتى ئه و زانياريانە لە نوسراوه کانى بەعسىدا بەردەستم كە توون، ئه و يەكە سەربازىيە سەربە تىپى ۲۹ ئى سوپاى عىراق بيون و سەربازى ئەو تىپە تاوانەكەي ئەنجامداوە.

یه کیک له دهستکه وته گرنگه کانی ئه و سه ردانه م بو ناوچه‌ی بادینان به دهسته‌ینانی زانیاری بوو له سه‌ر ئه و کچه‌ی که له به حرکه مردبوو، له راپورت‌هکه‌ی میدل ئیست و چدا ئامازه‌ی پیکراوه، کچه‌که دوو مانگ پیش ئه وهی ئه‌نفال بگاته بادینان له دایک ببwoo، باوکی کچه (تاھیر مسنه‌فا) که له ئه‌نفالدا گیراو له قه‌لای نزارکی به پیشچاوی خه‌لکه‌وه به عسیه‌کان به بلوک کوشتیان، وک بزانیت ئیدی چاوی پیشان ناکه‌ویته‌وه، وه سیتی بو هاوژینی کرد و گوتی : من ناویرم خوم راده‌ستی حکومه‌ت بکه‌مه‌وه ده‌رۇم بو ئیران به لام ئه‌گەر نه م بییننه‌وه ناوی ئه م کچه‌مان بگوره بو ئه‌نفال، فاخر ده‌لیت با بام جه‌ختی کرده‌وه ناوی بننن (ئه‌نفال) ! که پیشتر ناوی (فرمان) ببwoo، تاھیر مسنه‌فا له به‌رئه‌وهی نه‌یده‌ویست بکه‌ویته دهست سوپا رؤیشت و ژن و مندالله‌کانیشی له کوریمی گیران و له‌گەل خه‌لکه‌که‌ی رهوانه‌ی قه‌لای نزارکی و دواي ئه‌ویش رهوانه‌ی سه‌ربازگه‌ی سه‌لامن کران، ئه‌وسا سه‌لامیه بنکه‌یه‌کی کۆکردن‌وهی ئه‌نفال‌کراوه‌کانی ناوچه‌ی بادینان ببwoo، له‌وئ (ئه‌نفال- فهرمان) توشی به‌دخوارکی ببwoo، له‌برسان و له‌گەر ما حالتی که‌یشتبووه گیانه‌لا، چەند رۆژیک دواي لیبوردن گشتیه‌که‌ی ۶۱ ئه‌بیلوی سالی ۱۹۸۸ ریزیک سه‌یاره‌یان هینتاو ژن و مندالله‌کانی سه‌لامیتیان فریدایه ناوی و رهوانه‌ی کۆمەلکه‌ی به‌حرکه يان کردن، به لام (ئه‌نفال) رۆرنەز ياو مرد، برا کانی له‌گورپیکی بچوکله‌دا له گورستانیکی به‌حرکه‌دا ئه‌سپه‌ردی خاکیان کرد. له ئایارو حوزبیرانی سالی ۱۹۹۲ ریکخراوی میدل ئیست وقچ و پیشکانی مافی مروف، تیمکی توییزه‌ری دادوه‌ریان نارد بو کورستان. تیمه‌که پیکهاتبوون لهو لیکوله‌رهوانه‌ی که راهیت‌رابوون له سه‌ر ئه‌نترۆپولۆجیا پیزیشکی دادوه‌ری و ئارکیلۆجیا و یاسا. له سئ شوینی کورستان گوریان هه‌لدايیه‌وه، يه کیک له‌وانه گۆری ئه و مندالله ساوایه ببwoo که ناوی (ئه‌نفال) هو ئیستا جیگه‌ی با سه‌کمانه، تیمه‌که پیشتریش به ستانداردی جیهانی پیزیشکی دادوه‌ری له گوندی کوریمی و گوندی برچینی گوریان هه‌لدايیه‌وه، دواتریش له به‌حرکه گۆری ئه م کچه و دوانی تریان هه‌لدايیه‌وه له راپورت‌هکه‌یاندا میدل ئیست وقچ به شیوه‌یه‌کی لاوه‌کی با سی هه‌لدايیه‌وهی گۆری ئه م کچه و دوو مندالله‌که‌ی تر له به‌حرکه ده کات، به‌بین ئه وهی هیچ له باره‌ی چیزکی خانه‌واده‌که‌ی و چاره‌نوسى باوکیانه‌وه بنومن له کاتیکدا له ناو ئه و سه‌دان چیزکه‌ی له راپورت‌هکه‌یاندا یاداشتیان کردووه، ئه‌گەر نه‌لیم چیزکی ئه م خانه‌واده‌یه له‌هه‌موویان کارگه‌رتره ئه‌وا ده‌توانم به دلنيا‌یه‌وه بلیم له دهیان چیزک و به سه‌رهاتی ئه‌نفال‌کراوانی بادینان له قه‌لای نزارکی و کەمپی سه‌لامن تراژیدی ترو کاریگه‌رتره، به‌لای کەم‌وه له‌لای من به سه‌رهاتی ئه م کچه و خانه‌واده‌که‌ی و باوکیان زور به ئازارن !

چۆن دهست بم زانیاریه گەیشت ؟

سه‌رله‌به‌یانی رۆزى ۴۹ ئابى ۲۰۱۳ به‌نیازی وینه‌گرتني شوینی تاوانه‌که و شوینی ئه و چالانه‌ی تەرمە‌کانی کۆمەلکۆزى پیاووه‌کانی چەلکى و کوریمیت تىدا شاردرابوونه‌وه، له کوریمی وه شۇرپووینه‌وه، به‌رله‌وهی بکه‌یه‌نه شوینه‌که به‌ریکه‌وت چاوم به فاخرتاھیر مسنه‌فا کەوت، ئیمە له‌گەل کاک سمکو سابیر و کاک هاشم مەممەد رەشید که يه کېک ببwoo له‌دەربازبوانی کۆمەلکۆزیه‌که و حاجى عوسمان کوریمەبىي به‌نیازی وینه‌گرتني شوینی رو داوه‌که بوبین، کامیتارى قىدېیۆكەم به دهسته‌وه ببwoo، له دامىتى گوندی کوریمی چاوم به فاخرتاھیر مسنه‌فا کەوت، رېکەوتىکى زور گرنگ و بايە خدار ببwoo، هەرۋەك خۇشى لە دواي گفتۈگەمان گوتى من به‌ریکه‌وت هاتمه ئىزىدە، به لام زور رېکەوتىکى باش ببwoo، به‌هیوام ئه م قسانه‌م بلاو ببنه‌وه، من كه بۇ خۇشم نازانم چۆن بەخە يالىمدا هات پرسـیارى لېكەم ! روی کامیتام تىکردو دواام لېكىد چى دەزانیت دەر باره‌ى

ئەنفالى گوندەكە يان بۇم باس بکات، كەچى زانىيارى زۆر گرنگى دەربارەي ھەلدانەوەي گۆرە بە كۆمەلەكە كورىمى و ھەلدانەوەي روفاتى خوشكەكە لە بەحركە پېدام.

دوات ئەوەي سلاوم لېكىد ئەو بەشەرمىكەوە وەلامى دامەوە، پرسىيارم لېكىد ئايا توش كەسوكارت لەو كۆمەلکۈزۈيەدا ھەيە؟ لەوەلما گوتى بەلى مام و ئامۇزانمەھە يە بەلام بۆخۇشم بە رېكەوت رز گارم بۇو ! دەرفەتى نەھېيشتەوە لىتى بېرىم چۈن رېزگارت بۇو، ئەو گوتى برييا باپىشىم ھەرلىرى بکۈزۈيە ھەر ھېچ نېبى ئىستىتا دەمانزانى تەرمەكە كامەيە، لەقسەكانى بەردەۋام بۇو، گوتى بۇيە وادەلەيم چونكە بابى من لەقەلائى نزاركى كۈزراو ئىستاش نازانىن تەرمەكە لە كويىيە. پرسىيم : چۈن دەزانن باوكىيان لەقەلائى نزاركى كۈزراوە؟ فاخىر گوتى حاجى موسا پېرمىرىدىكى خەلکى كورىمى يەو ھەر خزمى خۆشمانە ئەو بەجاوى خۆي دى بۇو ئەو گوتى فاتىحاي بۇ بخوينەن و بەته ماي مەين چونكە من بە چاوى خۆم دىوومە كە بەعسىيە كان بېبلۈك كوشتىيان . ھەلبەتە تاھير مىستەفا تەنبا كەس نەبۇوه كە لە نزاركى بە ئەشكەنچە كۈزراپى، زۆر شايەتحال قىسە يان بۇ كردووم لە بارەي ئەو دىمەنانەوە، حاجى حەكىم خەلکى كوندى چەلکى بۇي گىرامەوە كە لە پەنجەرەيەكەوە خوشكەزاڭەي خۆي بىنىيەن لە ناواھەۋەشەي قەلائى نزاركى بە بلۆك كوشتوپىانە، خوشكەزاڭەي حاجى حەكىم (فەتاح عەبدولقادر) كە يەكىك بۇو لە دەرباپىزبۇوەكانى كۆمەلکۈزۈيەكە كورىمى، ئەو بەبرىندارى دەربازى بۇو بەلام دوايى لەلایەن سوپاواه دەستگىر كراو رەوانەي قەلائى نزاركى كرابۇو. كەريم نايىف يەكىكە لەو شايەتحالانەي باسى قەلائى نزاركى بۇ گىرامەوە دەلىت: لەوئى ئەوەي زۆر تۆقىنەر بۇو ئەو بلۆك خۇيناۋىيانە بۇون كە خەلکىيان پى كوشتبۇون .

فاخىر ماوەيەكى باش رايگرتم و ھەر بەسەر پېيانەوە ديدارىكمان سازىزد، كاك ھاشم و ئەوان كە ھەر بە دىارمەوە راوهەستابۇون، لە چاوياندا دەمخۇيىندەوە وەك بلىيى داوم لېكەن پەلە بکەم بۆئەوەي زۇو بچىنە خوارەوە بۇ شوينى كۆمەلکۈزۈيەكە، بەلام زانىاريەكانى فاخىر بۇمن زۆر گرنگ و بايەخدار بۇون، فاخىر گوتى ئەو مىدلە خوشكى من بۇو (ناوى فەرمان بۇو بەلام بابم گوتى ناوى بگۆرن بە ئەنفال) !

ئەگەرچى من لەكارى مەيدانى خۆمدا زۆر گرنگى بە گىرانەوەي چىرۆكەكان دەدمە بەلام رېكەوتى بىنىنى فاخىر گەياندىمە ئەو بىروايەي ھەموو شايەتحالىكى ناواچە ئەنفالكراوە كان زانىيارى گرنگيان لەلایە بۇيە ھەقە گرنگيان پېيدىرىت، جىڭەيەن لەلۇھىستەيە لە دوجار سەرداشماندا بۇ كورىمى كەھېچ كەسەيىك بۇيە باس نەكىرىدۇوم كە فاخىرتاھير و خانەوادەكە زانىياريان دەربارەي ئەنفال لەلایە باش بۇو بەرېكەوت توشىم بۇو، كەچى ھەندىك زانىيارى زۆر گرنگى پېدام گرنگىرېنيان ئەم زانىياريانە بۇون :

يەكەم : دەربارەي چارەنۇسى خۆي بۇو، ئەم كورە، سى جار خراوەتە ناو پىاواھەكانەوەو ھیناۋىيانەتەوە ناو ژن و مەندالە كان دە نا ئەۋىش دەبۇو يەكىك بېت لەو كەسانەي كە لە كورىمى بەرەمىستەرىيىزى گوللەدران و كۈزۈران، فاخىر تاھير و خەلات خەلیل لەو مەندالانە بۇون لە رۆزى ۲۸ ئابى سالى ۱۹۸۸ لە نىيوان مەرگ و ژيادا راگىراپۇون، ئەگەرچى تەممەذىيان مەندال بۇوە، بەلام لەبەرئەوەي بالا يان ھەبۇوە لە جىاڭىرىدەنەوەو پۇلىتىكارىدا ئەفسەرېيك لە دوو ئەفسەرەكە، كە دوو ملازم بۇون بەناوى (ملازم عەباس و ملازم مەھمەد) ئەفسەرېكىان (ملازم مەھمەد) سى جار قولى گرتۇون و بىرىبوونىيە ناو رىزى پىاواو گەنچەكانەوە، بەلام ملازم عەباس دەيىھەنەنەو ناو ژنە كان، سەرئەنچام ژنە كان توانىيان لەبن بالى خۆ يان بىانھەنەنەوە لەمەرگى دەسىتەجەمعى رزگاريان بکەن. ئىستا فاخىر و خەلات هەردوکىيان گەنجن و لە ناحىيى مانگىش دېزىن .

دوروهم: هه لدانه و هی گوړه به کومه لکه کو ندی کوریمی بوو، ئه و چالانه که روفاتی پیاوه به کومه لکوژراوه کانی کوریمی تیدا بوو. فاخر ده یگوت تیمه که بیانی بوون، زور به وردی به دوای هه موو شتیکدا ده ګپان، پیشتر له ګه لخه لکی گوندکه قسنه يان کرد، رو داوه که چون بوده؟ ئینجا ده یان پرسنی ئه وانه کوژراون کی بون، ناویان چی بونه نیر بونه يان می بونه؟ ئه و هی زور مایه سه رسمايی فاخرو خه لکی کوریمی بونه، پرسیویانه کوره که تان يان پیاووه که تان که لهو گوړه دایه جګه ره کیش بوده؟ پیشتر نه شته رګه ری بو کراوه دانی هه لکیشراوه يان نا؟ لېردها و هک سوپاسکوزاریبیه که بو تیمه که به سه سورمانه و هی چیروکی هه لدانه و هی روفاته کانی ګیږایه و هو گوټی پیاویک هه بونه پیشتر له کاری له حیمکاریدا په نجه یه کی برابو و هو له هه لدانه و هکه دا ئه مه بو تیمه که بونه کیشنه، هر مشتمولیان بونه ئیمه نه مانده زانی ګرفتیان چې، به لام روفاته که به هؤی جلوې رګه که یوه ناسرابو و هو ډینجا له ګه له اوژنیه که یه ګفتونکه یه کی ګوتی مېزده که م په نجه یه کی نه بونه چهند سالیک پیش کومه لکوژیه که له کاردا په نجه یه کی قرتاوه. ئینجا تیمه که ګوتیان ته واوه ئیمه دوو روژه به دواي ئه و په نجه یه دا ده ګه پېښن!

سیههم: هه لدانه و هی گوړی خوشکه بچکوله که يان بونه که له سه ره سیستی باوکیان ناو نرابوو ئه نفال و له کومه لکای زوره ملیې به حرکه دا مردبوو، پېی راګه یاندم که وا ریکخراوه که هاتن بو هه لدانه و هی گوړه به کومه لکه که یه کوژه (کوریمی) لهو کاته دا چیروکی مردنی خوشکه که مان بونه ګیرانه و هو، دوایی ئه وانیش ئیمه يان بردو چون ګوړه که يان هه لدایه و هو، دوای ئه و هی شیکاریان بونه کرد ئینجا ګوتیان ئیوه راست ده که ن له به رکه م خوراکی مردووه خوینه ری به ریز ده توانی تیبینی ئه و هو بکات که په ره ګرافی یه که می ئه م نوسینه له را پورته که یه میدل ئیست و چه له کوازراوه ومن کردو هه ته کوتومت له ګه لق سنه کانی فاخر یه کتری پشتراست ده که نه و هو. به تایبې تی ئه دوو دیره کوټایی: (پشکنینی ګوړه که پشتگیری باسه که یه ده کردو پاشماوهی په یکه ره ئیسکی کچیکی ساوای تیدا بونه که ته مه نه نزیکه سالیک ده بونه و نیشانه به دخوراکیشی پیوه دیار بونه). جیکه یه ئاماژه یه که وا را پورته که یه میدل ئیست و چه هر لهو به شه دا به دریې تی باسی هه لدانه و هی ګوړه کان و تیمه کانی ګولله بارن و بارو دو خی ګیراوه کانی سه لامی و نزارکی ده کات، به تایبې تی له سه ره میتولدولوچی و ربیازی کارکدن له سه ره دوکیومینت و شایه ت و به لکه یه پزیشکی دادوه ری له باره هی هه لدانه و هی ګوړه کانی بر جینی و کوریمی لهم را پورته دا هاتون و تایبې تن بهم باسه.

یاده و هری فاخر له قه لای نزارکی و سه لامیه.

ئه و هی هه تا ئیستا له یاده و هری فاخر دایه ئه و هو بارو دو خه دو زه خیه یه ناو قه لای نزارکی و سه ره بازگه یه سه لامیه، فاخر ده لیت: به چاوی خوم بینیم که که له ناو حه و شه ګه ورد که یه ګه لای نزارکی دا مندالیان خسته ناو به مریلی ئا ګره و هو سوتاندیان، من له قاتی سه ره و هو بونه، چاوم لیبوو که وا سه ره بازه کان کورد ده کوژن، زورن ئه و هو مندالانه کو شتنی باوک و خزمه کانیان به چاوی خویان له نزارکی بینیو، فاخريش یه کیک بونه لهو و هو مندالانه ناهیری باوکی له نزارکی به بلوک کو شتویانه و ه سه ره یان ته قاندووه، به لام له و دا به ختی هه بونه که دیمه نه کو شتنی باوکی به چاوی خوی نه دیووه. دهنا زور ڙن و مندال دیمه نه باوک و براو هاو سه ره کانیان به چاوی خویان دیووه. فاخر ګوټی روژ یک ګوتیان کو ببنه و هه تابنیه بونه شوینکی خوش له وی ئوتومبیل چاوه پری ده کردين بمان ګوازن و هو، به لام نه مانده زانی بونه کو یه، شوینه خوش که! سه ره بازگه یه سه لامی بونه له لای

موسّل که زور ڙن و مندال تیایدا مردن، دهليٽ: خوشکه‌کهم له سه‌لامی زوری برسی بوو دايم شيرين نهبوو بيادتی براکه‌م ناوی مسته‌فاييه چوو له سه‌ر بازيک پاري‌اهه ههندیک ماستی بداتی بو خوشکه برسیه‌که‌مان به‌لام سه‌ربازه‌که ئه‌وهندی لیدا خه‌ريک بوو مسته‌فash بمرئ.

ئه‌و ئوتومبیلانه‌ی ئه‌مانیان پیگوازراييه‌وه بو سه‌لامیه زورجاري تر بیني‌بونی که خه‌لکيان پیگواستووه‌ته وه فاخر ده‌يگوت ئه‌وانه جو‌ريک بعون پاسیش بعون و پاسیش نه‌بون وهک پاس وابون، به‌لام ده‌رگاو په‌نجه‌ريان نه‌بون داخراو بعون و ته‌نها يهک په‌نجه‌رهی بچووکيان له پشت‌هه وه هه‌بون. ههندی جاريش پاسی کوسته‌ری ئه‌هلي بعون که به سوغره ده‌يانگرن و جاري واش بعون ئيقاى سه‌ربازی بعون. دوا وينه‌ی نزارکی له میشکي فاخرو ئه‌و ئافره‌تانه‌ی بادیناندا که من ديوومن، به‌رده‌واميي ئه‌و ده‌ردو ئازاره‌يی که له نزارکی بینيويانه، نزارکی شويتنيک بون که رامه‌تی مرؤفي تیدا ڦيز پيده‌نرا، ده‌ربازبونی ئه‌و گرتوو خانه‌يی زور مه‌يلی گيرانه‌وهی به‌سه‌ر هاته کانيان ناكه‌ن، هه نديكيان شه‌رم له گيرانه‌وهی ده‌کهن و هه نديكىشـيان له سـونـگـهـي ئهـو ئهـشـكـجهـدانـهـي پياوه‌کانـيـانـهـو دـهـرـي دـهـبـرـنـ وـ دـهـگـرـيـنـ وـ فـرـمـيـسـكـيـ گـهـرمـ دـهـرـيـڙـنـ وـ هـهـتاـ ئـيـسـتـاـ پـيـوهـيـ دـهـتـلـيـنـهـوـ، هـهـرـلـهـ بـارـهـيـ مـامـهـلـهـيـ دـلـرـهـقـانـهـيـ سـهـرـبـازـوـ بـيـاـوـانـيـ رـڙـيـمـ مـيـدـيلـ ئـيـسـتـ فـوـچـ نـوـسـيـوـيـتـيـ : ئـهـوـ ئـوتـومـبـيـلـانـهـيـ ڙـنـ وـ منـدـالـهـ كـانـيـانـهـاـ ھـلـگـرـتـيـوـ بـهـرـهـ وـ باـشـوـرـ بـوـ لـايـ موـسـلـ روـيـشـتنـ وـ پـاشـانـ باـيـانـدـاـيـهـوـ سـهـرـ رـيـگـاـيـ بـهـغـداـ.ـ لهـ ئـوتـومـبـيـلـيـكـيـانـاـ ڙـنـيـكـيـ دـوـوـگـيـانـيـ خـلـکـيـ نـاـوـچـهـيـ ئـامـيـدـيـ ڙـانـ گـرـتـيـ،ـ ڙـنـهـكـانـيـ تـرـ هـاـوـارـيـانـ لـهـ شـوـفـيـرـهـكـهـ كـرـدـ بـوـهـستـ،ـ بـهـلامـ كـاـبـرـاـيـ شـوـفـيـرـ مـلـيـ نـهـداـوـ سـهـرـبـازـيـكـيـ جـهـنـگـاـوـهـرـيـشـ شـهـقـيـكـيـ بـوـ ڙـنـهـ دـوـوـگـيـانـهـكـهـ دـاهـيـنـاـيـهـوـ.ـ پـاشـانـ هـرـ بـهـ دـهـ رـوـيـشـتـنـيـ ئـوتـومـبـيـلـهـ پـرـلـهـ خـلـکـهـكـهـوـ هـهـلـبـهـزـوـ دـاـبـهـزـيـهـوـ بـهـ رـيـگـادـاـ ڙـنـهـ منـدـالـهـكـهـيـ بـوـوـ.ـ منـدـالـ ماـوـ نـاـوـيـانـ نـاـ هـاـوـارـ.ـ بـرـوـانـهـ مـيـدـلـ ئـيـسـتـ فـوـچـ هـهـمانـ سـهـرـجاـوـهـ لـ ۳۷۹ـ

فاخر دهليٽ: سه‌لامیه رؤژی حه‌شربوو ده‌لین دوزخ هه‌ردوکيان نزارکی و سه‌لامی دوزخ کوردان بعون، که‌گوتیان ده‌تابنه‌ين بو به‌حرکه و امانزانی ده‌مانبهن ده‌مانخنه ناو به‌حره‌وه، ئيمه نه‌مانده‌زانی به‌حرکه له‌نزيک هه‌ولیره، و امانده‌زانی به‌حره، ئه‌مهش ته‌نها تيگه‌يشتنی فاخر نه‌بوبه به‌لکو زور له ده‌ربازبونی نزارکی بؤيان گيراومه‌ته‌وه و تيگه‌يشتنیان وابووه، هه‌ريهک له ئه‌بابه‌کر عه‌لى و قه‌هار خه‌لليل و که‌ريم نايف که‌ماوه‌يیک له‌نزرکی ده‌سته‌به سه‌ر بعون، قسه‌يان بؤکردووم و به‌قيديو ديداره کانيانم تو مارکردووه هه‌ر وا ده‌لین: و امانزانی دواجار ده‌مانبهن ده‌مانخنه ناو به‌حره‌وه و ده‌مانکه‌ن به‌خواراکي ماسی.